

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavan kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (*kotoutumislaki*) ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettua lakia (*vastaanottolaki*). Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään turvaamaan Ukrainasta sotaa pakenevien henkilöiden kotoutumista edistävien palveluiden järjestäminen kunnissa ja hyvinvointialueilla. Vastaanottolakia koskevalla lakiehdotuksella pyritään täsmentämään säännöksiä vastaanottopalveluiden lakkaamisesta tilapäistä suojelua saavan saadessa kotikunnan.

Suomeen on saapunut noin 30 000 Ukrainasta sodan myötä pakenemaan joutunutta henkilöä, jolle on myönnetty tilapäistä suojelua. Tilapäinen suojelu perustuu EU:n tilapäisen suojelun direktiiviin. Neuvoston täytäntöönpanopäätös tilapäisen suojelun direktiivin aktivoimisesta tuli voimaan 4.3.2022 ja tilapäistä suojelua sovelletaan Ukrainan sodan myötä Suomessa ensimmäistä kertaa. Tilapäisen suojelun myöntäminen mahdollistaa sen, että suojelua voidaan tarjota rajatulle joukolle nopeassa ja turvapaikkamenettelyä kevyemmässä prosessissa.

Tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja huolenpito turvataan lähtökohtaisesti vastaanottolain nojalla vastaanottojärjestelmän toimesta voimassa olevasta oleskeluluvasta huolimatta. Tällä hetkellä tilapäistä suojelua saavat ovat siis pääasiassa vastaanottopalveluiden piirissä, mutta kotikunnan saamisen myötä kunnan, hyvinvointialueen ja muiden viranomaisten rooli heidän palveluidensa järjestämisessä kasvaa. Voimassa oleva kotoutumisen edistämisestä annettu laki ei kuitenkaan mahdollista valtion korvausten maksamista kunnille ja hyvinvointialueille tilapäistä suojelua saavien henkilöiden palveluiden järjestämisestä. Palveluiden turvaamiseksi esitetään, että kunnille ja hyvinvointialueille voitaisiin maksaa valtion korvauksia palveluiden järjestämisestä niiden tilapäistä suojelua saavien osalta, joille on myönnetty kotikunta. Kustannuksia korvattaisiin samoin perustein kuin esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavan henkilön palveluiden kustannuksia korvataan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että tilapäistä suojelua saaviin sovellettaisiin kuntaan osoittamista koskevaa sääntelyä vastaavasti kuin kansainvälisen suojelun hakemuksen perusteella oleskeluluvan saaneisiin henkilöihin. Esityksessä myös selkeytettäisiin kuntaan osoittamisen viranomaisvastuita ja muutettaisiin lakia vastaamaan paremmin nykyistä käytäntöä henkilöiden kuntaan siirtymisprosessien osalta.

Lisäksi esitetään, että alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tullut tilapäistä suojelua saava lapsi tai nuori saisi asumisen ja tuen palvelut samoin kuin ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tullut kiintiöpakolainen tai kansainvälistä suojelua saava lapsi tai nuori.

Esitykseen tullaan lisäämään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamista koskeva ehdotus, jossa esitetään, että tilapäistä suojelua saava voisi olla vastaanottopalvelujen piirissä kohtuullisen ajan sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty kotikunta. Siitä järjestetään erillinen lausuntokierros heinäkuussa 2022.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan x päivänä xxxkuuta 202x.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaiset palvelut ja niiden rahoitus.....	3
3 Tavoitteet.....	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	9
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	9
4.2 Pääasialliset vaikutukset	10
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	10
4.2.2 Viranomaisvaikutukset	13
4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	15
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	15
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	15
6 Lausuntopalaute.....	15
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	16
7.1 Laki kotoutumisen edistämisestä	16
8 Lakia alemman asteinen sääntely	19
9 Voimaantulo	19
10 Toimeenpano ja seuranta	19
11 Suhde muihin esityksiin	19
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	19
12. Suhde perustuslakiin ja sääätämjärjestys.....	19
12.2 Liikkumisvapaus	20
12.3 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto	20
Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta	21

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Neuvoston direktiivi 2001/55/EY vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukottaisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakautumisen edistämiseksi on annettu 20 päivänä heinäkuuta 2001. Tilapäistä suojelua koskevat säännökset lisättiin kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annettuun lakiin vuonna 2003 tilapäisen suojelun direktiivin voimaantulon myötä (HE 25/2001 vp). Sittemmin kotoutumisen edistämisestä on säädetty oma lakinsa: laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), ja vastaanottoa koskevat säännökset sisältyvät kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annettuun lakiin (746/2011). Neuvoston täytäntöönpanopäätös tilapäisen suojelun direktiivin aktivoimisesta tuli voimaan 4.3.2022.

Tilapäistä suojelua sovelletaan nyt Ukrainan sodan myötä Suomessa ensimmäistä kertaa. Hallituksen julkisen talouden suunnitelman 2023-2026 pöytäkirjamerkinnän mukaan hallituksen tavoite on, että EU:n direktiivin nojalla tilapäisen suojelun piirissä olevat pakolaiset asettuvat nopeasti osaksi yhteiskuntamme arkea, työelämää ja palveluita. Kevään ja kesän 2022 aikana valtioneuvosto on arvioinut voimassa olevan lainsäädännön soveltuvuutta uuteen tilanteeseen sekä sitä, miten tilapäistä suojelua saaville saataisiin järjestettyä heidän tarvitsemansa palvelut mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Arvioinnissa keskeisenä on noussut esiin kotikuntamerkintä ja sen vaikutus siihen, mihin palveluihin ja etuuksiin henkilöllä on oikeus. Tilapäistä suojelua saaville ei pääsääntöisesti ole annettu kotikuntaa Suomessa, koska he eivät täytä kotikuntalain 4 §:n kotikunnan saamiselle säädettyjä edellytyksiä. Tilapäistä suojelua saavien edellytykset kotikunnan saamiselle täyttyvät kuitenkin viimeistään keväällä ja kesällä 2023, kun heille myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien voimassaoloaika on jatkettu ja he ovat asuneet Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Tämän jälkeen heille myönnetään kotikunta, jos he hakevat sitä Digi- ja väestötietovirastolta. Jos tilapäistä suojelua saavalla on perheenjäsen, jolla on Suomessa kotikunta, hän voi hakea kotikuntaa jo aiemmin. Tilapäistä suojelua saava voi saada kotikunnan myös, jos hän saa jatkuvan oleskeluluvan jollain muulla kuin tilapäisen suojelun perusteella. Kotikuntamerkintä on merkityksellinen, koska tietyt palvelut ja etuudet on lainsäädännössä sidottu kotikuntaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että maaliskuusta 2023 alkaen kunnan rooli tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestäjänä voi kasvaa merkittävästi ja siitä johtuen tulisi säätää myös kuntien saamista korvauksista kyseisen ryhmän palveluiden järjestämiseen liittyen.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaiset palvelut ja niiden rahoitus

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010, jatkossa kotoutumislaki) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Kotoutumisen edistämisessä useilla viranomaisilla on roolia: muun muassa ministeriöillä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla, työ- ja elinkeinotoimistoilla sekä kunnilla.

Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä (kotoutumislaki 6

§). Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023 ja tätä koskevat muutokset on esitetty huomioitavan hallituksen esityksessä HE 84/2022 vp, joka on parhaillaan eduskunnassa käsiteltävänä. Maahanmuuttajan oikeus työttömyysetuuteen määräytyy työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisesti ja oikeus toimeentulotukeen toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisesti.

Kotoutumislain 27–28 §:ssä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuesta ja erityisesti heidän asumisestaan perheryhmäkodeissa. Kunta voi perustaa lapsille ja nuorille tarkoitettun perheryhmäkodin tai muun asuinyksikön ja sopii yksikön perustamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Perheryhmäkoteja on tällä hetkellä Suomessa noin 10 kunnassa. Itsenäistyvien nuorten tuen on tarkoitus olla kokonaisvaltaista ja auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Valtio maksaa kunnille näiden järjestämisestä tuesta korvauksia.

Kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden (esimerkiksi kiintiöpakolaiset ja muut kansainvälistä suojelua saavat) erityinen haavoittuvuus on huomioitu kotoutumislain pykälissä, jotka koskevat kuntaan osoittamista ja kustannusten korvaamista kunnille. Moni kansainvälistä suojelua saava on kokenut lähtömaassa, matkalla tai Suomessa traumatisoivia tilanteita, joiden seurauksena heidän palveluntarpeensa, muun muassa mielenterveyspalveluiden ja kuntoutuksen tarve, on muita maahanmuuttajia laajempaa. Kotoutumislaisissa on haluttu turvata tämän haavoittuvassa asemassa olevan ryhmän palveluita sillä, että valtio kantaa vastuuta kustannuksista. Kotoutumislain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta sekä 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaankin lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuun henkilöön.

Kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisesta säädetään kotoutumislain 5 luvussa. Kunta voi tehdä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen näiden henkilöiden kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaa 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettun henkilön kuntaan, jonka kanssa sopimus on tehty. Sopimuksen tekeminen on kunnille vapaaehtoista, mutta sopimus ja kunnan kotouttamisohjelma ovat lain 6 luvussa tarkoitettujen korvausten maksamisen edellytyksenä.

Lähtökohtaisesti kansainvälistä suojelua saaneet sijoitetaan kuntapaikoille. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille vuosittain määrälliset kuntapaikkatavoitteet, joiden pohjalta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset neuvottelevat alueensa kuntien kanssa. Kokonaiskuntapaikkatarve pohjautuu arvioon vuotuisesta kansainvälistä suojelua saavien määrästä. Vuoden 2015 poikkeuksellisen suuri turvapaikanhakijamäärä nosti vuonna 2016 valtakunnallisen tavoitteen 9 882 kuntapaikkaan aiempien vuosien 1 700 – 2 300 kuntapaikan tasosta. Turvapaikanhakijamäärän ja kansainvälistä suojelua saaneiden määrän laskiessa vuoden 2016 jälkeen kuntapaikkatarve on pudonnut vuotta 2015 edeltävälle tasolle. Vuodelle 2022 tavoite on 2 300 kuntapaikkaa. Vastaanottava kunta järjestää kuntaan osoitetulle kiintiöpakolaiselle tai oleskeluluvansaaneelle turvapaikanhakijalle asunnon. Tavoitteena on, että oleskeluluvan saanut henkilö muuttaa vastaanottokeskuksesta kahden kuukauden kuluessa oleskeluluvan tiedoksisaannista.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja kuntien välisiin kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momenteissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamista koskeviin sopimukseen perustuvia kuntapaikkoja oli ennen poikkeusvuotta 2015 ollut vuosia riittämättömästi, mikä hidasti sekä kiintiöpakolaisten että vastaanottokeskuksista kuntiin siirtymistä. Oleskeluluvansaaneiden turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymisen sujuvoittamiseksi Maahanmuuttovirasto alkoi ohjeistaa vastaanottokeskuksia kun-

taan siirtymisen menettelyssä vuonna 2010 edeltävän vuoden aiempaa suuremman turvapaikanhakijamäärän seurauksena. Vastaanottokeskusten työntekijät tukevat oleskeluluvan saanutta henkilöä kuntaan muutossa pääsääntöisesti sen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueelle, jossa vastaanottokeskus sijaitsee.

Tilapäiseksi tarkoitettu toimintamalli on jäänyt käyttöön ja sopimusmenettelyyn perustuvien kuntapaikkojen riittämättömyyden vuoksi vastaanottokeskusten tukema kuntiin muutto on muodostunut monilla alueilla suuremmaksi kuin muutto elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten neuvottelemille kuntapaikoille. Tilanne vaihtelee elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten alueiden välillä. Vastaanottokeskusten tehtävät ovat tuetun kuntaan muuton myötä lisääntyneet, mutta vastaanottokeskuksen tehtävistä kuntaan muuton osalta ei ole erikseen laissa säädetty. Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat voivat valita asuinpaikkansa ja suurin osa oleskeluvansaaneista turvapaikanhakijoista käyttääkin tätä perustuslakiin perustuvaa oikeuttaan. Tällöin oleskeluluvan saanut järjestää muuttonsa vastaanottokeskuksesta itsenäisesti.

Vuoden 2015 jälkeisessä tilanteessa vastaanottokeskuksen tukema ja itsenäinen muutto lisääntyivät suhteessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaamaan muuttoon, kun kuntapaikkoja ei ollut tarjolla riittävästi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjaama kuntapaikoille muutto on vähentynyt vuodesta 2017 niin, että vuonna 2020 vain 11 prosenttia oleskeluvansaaneista muutti kuntapaikoille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osoittamina. Itsenäisen muuton osuus kaikesta vastaanottokeskuksesta kuntaan muutosta on ollut 70 prosentin tasolla vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2021 kuntapaikoille elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osoittamana muutti noin 16 prosenttia luvansaaneista turvapaikanhakijoista. Samoin noin 16 prosenttia muutti vastaanottokeskuksen tukemina ja noin 65 prosenttia muutti kuntaan itsenäisesti joko vastaanottokeskuksesta tai yksityismajoituksesta, jossa he olivat asuneet jo turvapaikanhakuvaiheessa. Olisi syytä muuttaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia vastaamaan nykytilaa, jossa suurin osa oleskeluluvan saaneista turvapaikan hakijoista ei muuta kuntapaikoille, vaan muuttaa kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia hyväksikäyttäen tai itsenäisesti.

Kotoutuslain 6 luvussa säädetään kustannusten korvaamisesta. Kunnalle aiheutuu kustannuksia 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden, eli erityisesti kansainvälistä suojelua saavien sekä heidän perheenjäsentensä, vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä kotoutumista edistävien palvelujen ja toimenpiteiden järjestämisestä. Valtio korvaa kunnille maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi järjestettyjen toimien aiheuttamia kustannuksia siten kuin kotoutuslain 6 luvussa säädetään. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut kotoutuslain 32 §:ssä tarkoitetun kunnan kotouttamisohjelman ja tehnyt lain 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen kansainvälistä suojelua saavien kuntaan osoittamisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp) on esitetty hyvinvointialueille mahdollisuutta saada korvauksia niille syntyviin kustannuksiin.

Kotoutuslain 2 §:n 2 momentin mukaan lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 6 luvun 45–49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön: 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua; 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella; 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella; ja 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54

§:n 5 momentin perusteella. Lisäksi 2 §:n 3 momentin mukaan kyseisiä säännöksiä sovelletaan 2 momentissa tarkoitetun henkilön perheenjäsenen tai muuhun omaiseen, jos tällä on ollut perheside 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön ennen tämän Suomeen tuloa.

Kunnalle siis korvataan valtion talousarvon rajoissa kotoutumislain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä aiheutuneita kustannuksia kotoutumislain 45 §:n mukaan laskennallista korvausta 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Lisäksi kunta voi hakea kotoutumislain 50 §:n mukaan laskennallista korvausta alkukartoituksen järjestämisestä muulle kuin työttömänä työnhakijana olevalle henkilölle, myös muulla perusteella maahan muuttaneen alkukartoituksen järjestämisestä. Todellisten kustannusten mukaan kunnalle korvataan toimeentulotuesta aiheutuneita kustannuksia (46 §), sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (49 §), tulkitsemisen kustannuksia sekä paluumuuton tukemisesta aiheutuneita kustannuksia (47 §). Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltajaa maahan tulleiden alaikäisten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuneita kustannuksia (49 §).

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaan toimeentulotukeen kuuluu Kansaneläkelaitoksen toimeenpanema perustoimeentulotuki sekä kunnan sosiaalihuollon toimeenpanema täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki. Toimeentulotuesta annetun lain 5 b §:n mukaan kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen kustannuksista on 50 %. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa (1704/2009) säädetään valtionosuudesta kunnan maksamaan toimeentulotukeen. Kyseinen laki (1704/2009) on kumottu lailla kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (618/2021), joka on voimassa 1.1.2023 alkaen. Kunta maksaa nykyisin Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemasta perustoimeentulotuen kustannuksista puolet. Kansaneläkelaitos saa rahoituksen sosiaaliturvan yleisrahastosta valtiolta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia vähennetään jälkikäteen sen osuudella. Maahanmuuttajien osalta valtion korvaus on 100 %, joten siksi heidän saamansa perustoimeentulotuki on sellainen, johon kunnan 50 % rahoitusta ei kohdisteta. Perustoimeentulotuen rahoitusratkaisu liittyy kunnan yleiseen toimialaan ja mahdollisuuteen edistää monilla tavoilla työllisyyttä ja hyvinvointia. Jatkossa hyvinvointialue vastaisi täydentävästä ja ehkäisevästä tuesta.

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvien kunnan kustannusten korvaamisesta valtion varoista (1393/2011) säättää laskennallisen korvauksen määrästä sekä alkukartoituksen järjestämisestä maksettava korvauksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut ohjeen kotoutumisen edistämistä koskevan lain mukaisten kustannusten korvaamisesta kunnille (01.04.2021 VN/9190/2021-TEM-1).

Korvaukset jakautuvat laskennallisiin korvauksiin ja toteutuneiden kulujen mukaan maksettaviin korvauksiin. Kunnalle korvaukset maksaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava kehittämis- ja hallintokeskus. Kehittämis- ja hallintokeskuksen vastuulla on kuntakorvaushakemusten käsittely, maksatus ja valvonta. Mikäli kunta ei täytä laissa mainittuja edellytyksiä, keskus voi määrätä kunnan palauttamaan valtion maksaman korvauksen tai osan siitä kotoutumislain 55 §:n mukaisesti.

Vuonna 2020 työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan 32 Valtion korvaukset kotouttamisesta -momentin (32.50.30) määrärahasta, noin 185 miljoonaa euroa, maksettiin kunnille korvauksia yhteensä 159 668 127 euroa. Vuonna 2020 kunnille korvattiin sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia lähes 30

miljoonaa euroa ja lastensuojelun kustannuksia lähes 18 miljoonaa euroa. Vuoden 2021 valtion talousarviossa kyseiselle momentille oli varattu noin 171 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 talousarviossa noin 157 miljoonaa euroa. Korvaus perustoimeentulotuesta on maksettu Kansaneläkelaitokselle.

Tilapäistä suojelua saavat ovat nyt pääasiassa vastaanottopalveluiden piirissä, koska heillä ei yleensä ole kotikuntaa. Keväästä 2023 alkaen he voivat kuitenkin saada kotikunnan vuoden Suomessa oleskeltuaan, jolloin kunnan ja muiden viranomaisten rooli palveluiden järjestämisessä kasvaa. Kotikuntaoikeuden saamisen jälkeen palveluiden järjestämisvastuu ja niistä aiheutuvat kustannukset siirtyvät kuntien ja hyvinvointialueiden maksettaviksi. Kuntien korvaukset maksetaan lähtökohtaisesti jälkikäteen kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. Ottaen huomioon, että valtionosuusrahoitus maksetaan noin kahden vuoden viiveellä, tulisi arvioida korvausjärjestelmän täydentämisen tarvetta. Kotoutumislaki ja siinä säädettävät palvelut eivät myöskään kuulu kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain soveltamisalaan eikä voimassa oleva kotoutumislaki mahdollista valtion korvausten maksamista kunnille ja hyvinvointialueille tilapäistä suojelua saaville järjestetyistä palveluista. Kotoutumista edistävistä palveluista aiheutuvien kustannusten korvaaminen kunnille ja hyvinvointialueille edellyttäisi kotoutumislain muuttamista.

On tarve arvioida, että kunnille ja hyvinvointialueille voitaisiin maksaa korvauksia myös tilapäistä suojelua saavien henkilöiden edellä kuvattujen palveluiden järjestämisestä.

2.2 Tilapäinen suojelu

Tilapäinen suojelu perustuu EU:n tilapäisen suojelun direktiiviin. Tilapäisen suojelun direktiivi aktivoitiin neuvoston täytäntöönpanopäätöksellä 4.3.2022. Neuvoston päätös jätti jäsenmaille harkintavaltaa suojelun tarkan kohderyhmän määrittämiseen. Suomessa suojelua annetaan EU-tason päätöstä laajemmalle Ukrainasta paenneiden joukolle. Valtioneuvosto päätti asiasta 7.3.2022.

Tilapäistä suojelua Suomessa saavat:

- Ukrainan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä
- Ukrainassa kansainvälistä suojelua saaneet henkilöt ja heidän perheenjäsenensä
- muut Ukrainassa pysyvästi asuneet, jotka eivät voi palata kotimaahansa
- Ukrainan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä, jotka pakenivat Ukrainasta vähän ennen 24.2. eivätkä konfliktin seurauksena voi palata. Komissio on kehottanut jäsenmaita joustavuuteen näiden henkilöiden osalta
- muut Suomessa jo oleskelevat tai Suomeen saapuneet Ukrainan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä
- Ukrainassa laillisesti (muutenkin kuin pysyvästi) oleskelleet EU:n ulkopuolisten maiden kansalaiset, jotka eivät voi palata kotimaahansa. Tämä ryhmä mainitaan jäsenmaille valinnaisena ryhmänä EU-tason päätöksessä

Edellytyksenä on, että henkilö on asunut Ukrainassa ja lähtenyt sieltä Venäjän suurhyökkäyksen alettua eli 24.2.2022 tai sen jälkeen. Maahanmuuttovirasto voi myöntää oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella enintään 1 vuodeksi kerrallaan.

Suomessa kaikille tilapäistä suojelua saaville on myönnetty ensimmäinen tilapäinen oleskelulupa 4.3.2023 saakka eli myönnettävät oleskeluluvat ovat tilapäisiä ja alle vuoden mittaisia. Ulkomaalaislain 110 §:n mukaan tilapäistä suojelua saaville on mahdollista myöntää tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan.

Neuvoston päätöstä tilapäisen suojelun antamisesta voidaan tarvittaessa pidentää kuuden kuukauden jaksoissa, yhteensä enintään kolmeen vuoteen. Jos tilanne muuttuisi ja EU:ssa katsottaisiin, että Ukrainaan olisi mahdollista palata turvallisesti ja pysyvästi, suojelu voitaisiin myös neuvoston päätöksellä päättää lyhyemmässäkin ajassa. Mikäli neuvosto ei 4.3.2023 mennessä tee päätöstä tilapäisen suojelun päättämisestä, jatkuu tilapäisen suojelun voimassaoloaika automaattisesti puolella vuodella 4.9.2023 saakka ja tämän jälkeen 4.3.2024 saakka.

Tilapäistä suojelua saavalle annetaan kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, vastaanottolaki) nojalla mainitun lain mukaisia vastaanottopalveluja, joita ovat majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, terveydenhuoltopalvelut ja välttämättömät sosiaalipalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opintotoiminta. Vastaanottopalveluina voidaan järjestää myös ateriat. Lisäksi ilman huoltajaa oleville lapsille tarkoitetuissa ryhmäkodeissa ja tukiasuntoloissa voidaan järjestää täysi ylläpito. Vastaanottopalvelujen yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus, seuranta ja yhteensovittaminen kuuluvat sisäministeriölle. Vastaanottolain 8 §:n mukaan vastaanoton ja auttamisjärjestelmän käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta kuuluvat Maahanmuuttovirastolle. Vastaanottolain 13 §:n mukaan vastaanottopalveluiden järjestämisvastuu on sillä vastaanottokeskuksella, jonka asiakkaaksi kansainvälistä suojelua hakeva tai tilapäistä suojelua saava rekisteröidään. Käytännössä vastaanottokeskukset järjestävät palveluita omana toimintanaan sekä hankkivat niitä ostopalveluina kunnilta ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Vastaanottopalveluita järjestetään käytännössä vastaanottokeskuksissa ja keskusten ulkopuolisten palveluntuottajien toimesta. Tilapäistä suojelua saava on vastaanottopalveluiden osalta pääosin turvapaikanhakijaa vastaavassa asemassa, mutta on oikeutettu muun muassa huomattavasti laajempaan terveydenhuoltoon. Vastaanottolain 7 §:n mukaan valtio korvaa vastaanottolaissa tarkoitettua toiminnasta aiheutuvat kustannukset valtion talousarvion rajoissa. Maahanmuuttovirasto maksaa vastaanotto- ja järjestelykeskuksen perustamis- ja ylläpitokustannukset sekä palvelujen tuottajalle korvauksen vastaanottopalveluiden järjestämisestä. Kulut korvataan siltä ajalta, jona ulkomalaisella on vastaanottolain perusteella oikeus saada vastaanottopalveluja.

Tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saava ei lähtökohtaisesti saa kotikuntaa Suomessa, koska hän ei pääsääntöisesti täytä kotikuntalain 4 §:n kotikunnan saamiselle säädettyjä edellytyksiä. Edellytyksenä on vähintään yhden vuoden mittainen tilapäinen oleskelulupa ja tarkoitus olosuhteet kokonaisuudessaan huomioon ottaen jäädä vakinaisesti Suomeen asumaan. Asumisen vakinaisuutta osoittavana asiana otetaan huomioon muun muassa tilapäinen asuinpaikka Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuoden ajan maahanmuuton jälkeen.

Tilapäistä suojelua saavien edellytykset kotikunnan saamiselle täyttyvät keväästä 2023 alkaen, kun heille myönnettyjen tilapäisten oleskelulupien voimassaoloaikaa on jatkettu ja he ovat asuneet Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Tämän jälkeen heille lähtökohtaisesti myönnetään kotikunta, jos he hakevat sitä Digi- ja väestötietovirastolta. Tilapäistä suojelua saava voi kuitenkin saada Suomessa kotikunnan jo aikaisemmin, jos hänellä on Suomessa perheenjäsen, jolle on myönnetty kotikunta, tai jos hän saa jatkuvan oleskeluluvan jollain muulla kuin tilapäisen suojelun perusteella.

Tietyt palvelut ja etuudet ovat lainsäädännössä sidottu kotikuntaan. Jos edellytykset kotikunnan saamiselle eivät tilapäistä suojelua saavan kohdalla täyty, hän ei ole oikeutettu niihin palveluihin tai etuuksiin.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Lakia sovelletaan myös henkilöön, jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Täten tilapäistä suojelua saavat ovat jo nykyisin lain soveltamisalan piirissä ja heille voitaisiin esimerkiksi laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma. Lain 10 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettu työtön työnhakija. Kunta käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaista toimeentulotukea. Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta voi käynnistää alkukartoituksen myös sitä pyytäneelle muulle maahanmuuttajalle, jos tämän arvioidaan sitä tarvitsevan. Työ- ja elinkeinotoimistolla tai kunnalla ei kuitenkaan ole velvoitetta laatia tilapäistä suojelua saavalle alkukartoitusta ja kotoutumissuunnitelmaa, elleivät he ole työttömiä työnhakijoita tai saa toimeentulotukea muuten kuin tilapäisesti.

Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään, että kuntaan osoittamista sekä kunnalle maksettavia korvauksia maksetaan vain tietyistä, lain 2 §:n 2 momentissa määritellyistä henkilöistä sekä heidän 3 momentissa määritellyistä perheenjäsenistään. Säännöksen mukaan esimerkiksi kiintiöpaikollaiset ja muut kansainvälistä suojelua saavat osoitetaan kuntaan laissa säädetyssä menettelyssä ja heistä maksetaan valtion korvauksia kunnalle. Eduskunnassa parhaillaan käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp) esitetään, että tiettyjä korvauksia maksettaisiin myös hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Tilapäistä suojelua saavat eivät ole kuntaan osoittamisen tai valtion korvausten kohderyhmää ja on syytä esittää heidän lisäämistään niiden soveltamisalaan.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata tilapäistä suojelua saavien palveluiden sujuva jatkuvuus sekä varmistaa tilapäistä suojelua saavien asumisen järjestäminen kunnassa. Lisäksi tavoitteena on turvata ilman huoltajaa maassa asuvien tilapäistä suojelua saavien lasten ja nuorten asuminen ja tuki. Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa kustannusten korvaaminen kunnille valtion varoista tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseksi sekä mahdollistaa kotoutumislaisissa säädetty kuntaan osoittaminen myös tilapäistä suojelua saavien henkilöiden osalta.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä esitetään, että kotoutumista edistävässä laissa säädettäisiin myös tilapäistä suojelua saavista erityisenä kohderyhmänä. Esitetäänkin, että kotoutumista edistävän lain 2, 27 ja 43 §:ssä säädettäisiin myös henkilöistä, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla eli joille annetaan ulkomaalaislain 109 §:ssä tarkoitettua tilapäistä suojelua.

Kuntaan osoittamista koskevaan 43 §:ään tehtäisiin myös muita selkeyttäviä muutoksia, joilla muutettaisiin lakia vastaamaan nykyisiä käytäntöjä henkilöiden siirtymisestä kuntiin sekä selkeytettäisiin viranomaisvastuita.

Lisäksi esitykseen tullaan lisäämään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamista koskeva ehdotus. Siinä esitetään, että tilapäistä suojelua saava voisi olla vastaanottopalvelujen piirissä kohtuullisen ajan sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty kotikunta. Esitys selkeyttäisi tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalveluiden saamista sekä niiden päättymistä. Niistä järjestetään erillinen lausuntokierros heinäkuussa 2022.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Voimassa olevan kotoutumislain mukaan kunnalle korvataan valtion talousarvion rajoissa pääosin lain 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden vastaanotosta ja kotoutumislaisista tarkoitettujen toimenpiteiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia siten kuin laissa tarkemmin säädetään. Kustannuksia korvataan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Tilapäistä suojelua saavat eivät kuulu kustannusten korvausten osalta lain soveltamisalan piiriin lukuun ottamatta kunnalle maksettavaa laskennallista korvausta lain 9 §:n mukaisen alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista. Laskennallinen korvaus alkukartoituksen järjestämisestä on 700 euroa.

Mikäli tilapäistä suojelua saavat lisättäisiin kotoutumislain mukaisten muiden kustannusten korvausten piiriin, kunnalle voitaisiin maksaa laskennallista korvausta heidän ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Laskennallinen korvaus alle 7-vuotiaista on 6 845 euroa/vuosi ja 7 vuotta täyttäneestä 2 300 euroa/vuosi. Laskennallista korvausta maksetaan kolmen vuoden, kiintiöpakolaisten osalta neljän vuoden ajan. Tilapäistä suojelua saavien osalta laskennallista korvausta maksettaisiin kolmen vuoden ajan. Todellisten kustannusten mukaan korvattaisiin toimeentulotuki enintään kolmen vuoden ajalta, sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia enintään 10 vuoden ajalta, tulkkauksen järjestäminen ilman aikarajaa sekä paluumuuton tukeminen. Lisäksi kunnalle korvataan ilman huoltaa tulleiden lasten ja nuorten hoivasta ja huolenpidosta aiheutuvia kustannuksia kunnes nuori täyttää 25 vuotta, kuitenkin enintään 10 vuoden ajalta.

Eduskunnalle on annettu hallituksen esitys HE 84/2022 vp kotoutumislain muuttamisesta niin, että vuoden 2023 alusta lukien hyvinvointialueelle korvattaisiin sen toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi esityksen mukaan ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen siirrettäisiin kunnilta hyvinvointialueille.

Hallituksen esitys kotoutumislain kokonaisuudistukseksi annetaan eduskunnalle syysistuntokaudella 2022. Valmistella olevassa hallituksen esityksessä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavien kustannusten korvausjärjestelmää esitetään yksinkertaistettavan sisällyttämällä laskennalliseen korvaukseen tulkittamisesta ja alkukartoituksesta maksettavat korvaukset, jotka tällä hetkellä korvataan erillisestä hakemuksesta.

Yksilötasolla kunnalle maksettavat korvaukset vaihtelevat, mutta keskimäärin kunnille maksettujen kustannusten korvaus on ollut noin 11 000 euroa/henkilö. Arvio sisältää kaikki kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaukset, sekä laskennallisen korvauksen että todellisten kustannusten mukaan maksettavat korvaukset (mm. toimeentulotuki, sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannukset, tulkkaus- ja kääntökustannukset).

Sisäministeriö on arvioinut, että Suomeen saapuu vuoden 2022 aikana 40 000-80 000 henkilöä, joille myönnetään tilapäistä suojelua. Taloudellisiin vaikutuksiin vaikuttaa olennaisesti se, paljonko tilapäistä suojelua hakevia ja saavia Suomeen tulee, ja kuinka moni heistä hakee ja saa kotikunnan.

Kansalaisjärjestöiltä saatujen arvioiden sekä sisäministeriön tekemien haastattelujen perusteella voidaan todeta, että noin joka kolmas Suomeen paenneista ukrainalaisista tietää jo tässä vaiheessa jäävänsä Suomeen asumaan, vaikka sota päättyisi. Isolla osalla tulijoista tilanne on kuitenkin tulevaisuuden suhteen hyvin epäselvä ja epävarma eivätkä he tiedä mitä aikovat. Suomeen jäämiseen vai-

kuttavat erityisesti asumisen järjestäminen, työpaikan löytäminen sekä lasten hyvinvointi. Arvioiden mukaan vain hyvin pieni osa Suomeen paenneista ukrainalaisista on palaamassa takaisin lähi-kuukausina.

Suomeen tulleiden ukrainalaisten tilannetta ja tarvetta erilaisille palveluille kartoitetaan parhaillaan verkossa täytettävällä kyselyllä. Kysely laadittiin eri ministeriöiden ja virastojen välisessä yhteistyössä. Kysely on avoinna 6.7.2022 saakka, jonka jälkeen tulokset analysoidaan.

Lisäksi arvioitaessa ukrainalaisten jäämisaikeita on syytä huomioida myös se, että Ukraina on ollut voimakkaan maastamuuton maa 1990-luvun alusta alkaen. Maan väestömäärä on laskenut noin 20 vuodessa 8 miljoonalla. Maasta on muutettu erityisesti töiden ja opintojen perässä ja ulkomailla asuvien sukulaisten rahalähetykset ovat olleet merkittävässä roolissa jo ennen sotaa. Vuonna 2021 noin 8 % maan BKT:stä muodostui rahalähetyksistä.

Toisaalta tiedetään myös, että sodan pitkittyessä paluun todennäköisyys laskee. Jugoslavian sodan jälkeen toteutetuissa tutkimuksissa selvisi, että vain hyvin pieni osa maasta paenneista palasi kotimaahansa, vaikka alun perin tarkoitus olikin. Tuhoutunut infra, heikot palvelut, taloudellinen tilanne ja yleinen turvattomuus saivat ihmiset pysymään maassa, johon olivat sodan alussa paenneet. Tähän on syytä varautua myös ukrainalaisten osalta.

Kesäkuun 2022 lopussa Suomeen on saapunut noin 30 000 Ukrainasta sotaa pakenevaa henkilöä, jotka ovat hakeneet ja saaneet tilapäistä suojelua. Viime viikkoina uusien tulijoiden määrä on vakiintunut noin 1 000 henkilöön viikossa. Mikäli loppuvuoden ajan tulijoita saapuisi viime viikkojen tapaan, saapuisi Suomeen tänä vuonna yhteensä noin 56 000 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä.

Todennäköisesti kaikki 56 000 tilapäistä suojelua saavaa ei hakisi Digi- ja väestötietovirastolta kotikuntaa, koska eivät aikoisivat jäädä vakinaisesti Suomeen. Mikäli noin joka kolmas (56 000/3=18 667) siirtyisi kevästä 2023 alkaen kunnille maksettavien korvausten piiriin, aiheutuisi tästä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan momentille 32.50.30 (Valtion korvaukset kotouttamisesta, arviomääräraha) noin 103-171 miljoonan euron määrärahatarve vuonna 2023, jos henkilöt ovat korvausten piirissä 6-10 kuukautta kyseisenä vuonna (18 667*11 000 euroa=205 337 000 euroa/vuosi. Vuosina 2024-2025 määrärahatarve olisi noin 205 miljoonaa euroa vuodessa. Vuoden 2026 määrärahatarve olisi noin 34-102 miljoonaa euroa, jos henkilöt olisivat korvausten piirissä 2-6 kuukautta. Mikäli kaikki 56 000 suojelua saavaa hakisi ja saisi kotikunnan ja siirtyisi kunnille maksettavien korvausten piiriin, aiheutuisi tästä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle noin 616 milj. euron (56 000*11 000 euroa=616 000 000 euroa) määrärahatarve vuodessa kolmen vuoden ajan. Vuonna 2023 määrärahatarve kohdentuisi 6-10 kuukaudelle (noin 308-513 miljoonaa euroa) ja vuonna 2026 vastaavasti 2-6 kuukaudelle (103-308 miljoonaa euroa). Mikäli esitetty muutos tulisi voimaan jo 1.1.2023, kustannukset työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla kasvaisivat hieman vuonna 2023, mutta vastaavasti vähenisivät vuonna 2026.

Tilapäisen suojelun sisällyttäminen kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamisen soveltamisalaan edellyttäisi lainmuutosten lisäksi myös UMA-järjestelmässä olevan korvausten maksatustoinnallisuuden kehittämistä lainsäädäntömuutosten aikataulussa, jotta kotikunnan saaneista tilapäistä suojelua saavista henkilöistä kunnille ja jatkossa myös hyvinvointialueille maksettavat laskennalliset korvaukset voitaisiin maksaa automaattisesti ilman erillistä hakemusta. Kustannus järjestelmäkehityksestä olisi alustavan arvion mukaan noin 37 000 euroa (+alv), mikäli maksatussäännön kehittäminen voidaan toteuttaa syksyllä 2022 aloitettavan muun järjestelmäkehityksen yhteydessä. Jos järjestelmäkehitys toteutettaisiin erillisenä kokonaisuutena, kustannus olisi alustavan arvion mukaan

noin 46 000 euroa (+alv). Järjestelmän muutostyöt voitaisiin toteuttaa EU:n Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) uudelleensijoittamisen erillismäärärahalta, joten niillä ei olisi vaikutusta valtiontalouteen.

Hallituksen JTS 2023–2026 -päätöksen pöytäkirjamerkinnän (5.4.2022) mukaisesti hallitus korvaa pakolaisten palveluista aiheutuvia kustannuksia kunnille tilapäisen suojelun käyttöönotosta lähtien. Toistaiseksi palvelut toteutetaan Maahanmuuttoviraston alaisten vastaanottokeskusten järjestämistä vastuulla ja tuotetaan joustavasti kuntien ja vastaanottokeskusten yhteistyöllä. Korvattaviin palveluihin kuuluvat majoituksen lisäksi niin sovittaessa myös muun muassa sosiaali- ja terveystyöpalvelut, työllisyyspalvelut sekä palvelut sotaa pakenevien lasten auttamiseksi ja oppimisen edellytysten turvaamiseksi siten, että lasten oikeudet toteutuvat.

Tilapäistä suojelua saavien vastaanottopalveluiden kustannukset katetaan valtion talousarviosta pääluokasta 26.40. ja Maahanmuuttovirasto korvaa kunnille niiden tuottamien vastaanottopalveluiden kustannukset. Tämän hetken arvioiden mukaan sisäministeriön pääluokassa maahanmuuttokokonaisuuden lisämäärätarpeet olisivat yhteensä n. 570 milj. euroa vuonna 2022, n. 780 milj. euroa vuonna 2023 ja n. 470 milj. euroa vuonna 2024. Vastaanoton osuus maahanmuuttokokonaisuudesta on n. 500 milj. euroa vuosina 2022 ja 2023 ja 160 milj. euroa vuonna 2024. Vuoden 2022 määrärahatarve perustuu arvioon, jonka mukaan jätettäisiin 60 000 tilapäisen suojelun hakemusta ja 6 000 turvapaikkahakemusta. Taloudellisiin vaikutuksiin vaikuttaa olennaisesti se, paljonko tilapäistä suojelua hakevia ja saavia Suomeen tulee. Vastaanotosta muodostuvat kustannukset maksetaan valtion talousarvion momenteilta 26.40.01 Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot, 26.40.21 Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto, 26.40.63 Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet.

Kotikuntaoikeuden saamisen jälkeen palveluiden järjestämisvastuu ja niistä aiheutuvat kustannukset siirtyvät kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden maksettaviksi. Kustannukset tilapäistä suojelua saavien vastaanotosta ja lain mukaisten palvelujen järjestämisestä siis vähenevät sisäministeriön hallinnonalalla, kun tilapäistä suojelua saavat siirtyvät vastaanottokeskusten palveluista kuntalaisiksi. Työ- ja elinkeinoministeriö ja sisäministeriö arvioivat jatkovalmistelussa määrärahatarpeiden muutokset molempien hallinnonaloilla. Edellytyksenä kunnille ja hyvinvointialueille aiheutuvien kotoutumislain mukaisten kustannusten korvaamiselle on, että rahoituksesta päätetään valtion talousarviovalmistelun yhteydessä.

Tilapäistä suojelua saavat ovat oikeutettuja terveydenhuoltoon samassa laajuudessa kuin kaikki kuntalaiset, joten kustannukset eivät tältä osin kasvaisi, vaikka tilapäistä suojelua saavat siirtyisivät vastaanottopalveluiden piiristä kunnan palveluiden piiriin.

Tilapäistä suojelua saavilla on rajoittamaton työnteko-oikeus heti haettuaan tilapäistä suojelua, ja he voivat ilmoittautua työnhakijoiksi TE-toimistoihin. Työnhakijaksi rekisteröityminen tai TE-toimiston järjestämiin, julkisista työvoima- ja yrityspalveluista annetussa laissa (JTYPL) tarkoitettuihin palveluihin osallistuminen ei edellytä kotikuntamerkintää. Kun henkilö saa kotikunnan, hänet voidaan ohjata työllisyyden kuntakokeiluun, johon vieraskielisten palvelut on keskitetty kokeiluun osallistuvissa kunnissa. Koska tilapäistä suojelua saavat voivat ilmoittautua työnhakijaksi ja saada työllistymistä ja kotoutumista edistäviä palveluja jo ilman kotikuntaa, ei tässä esityksessä esitetyillä muutoksilla ole taloudellisia vaikutuksia TE-toimistojen tai työllisyyden kuntakokeilujen resursseihin.

Kunnille ja hyvinvointialueille palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia korvattaisiin osana laskennallista korvausta. Korvauspäätösten ja -hakemusten määrän kasvaessa lisääntyisi työmäärä myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksessa, mutta toimintatapoja ja järjestelmiä kehittämällä työmäärän kasvua voidaan hillitä. Hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp) esitetään, että sopimuksien sijaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tekisi kustannusten korvaamisesta päätöksiä kunnan tai hyvinvointialueen hakemuksen perusteella. Tämä vähentäisi hallinnollista työtä jo vuoden 2023 alusta lukien. Myös esitykset joidenkin erikseen maksettavien korvausten sisällyttämisestä osaksi automaattisesti maksettavaa laskennallista korvausta vähentäisi hallinnollista työtä, mutta vasta vuoden 2025 alusta lukien. Jotta tilapäistä suojelua saavien kuntiin osoittaminen ja kustannusten korvaamisesta päättäminen olisi sujuvaa ja nopeaa, tulisi ELY-keskuksiin ja kehittämis- ja hallintokeskukseen rekrytoida tilapäistä henkilökuntaa yhden vuoden ajaksi. Yhteensä 17 henkilön määräaikainen rekrytointi edellyttäisi vuoden 2023 talousarvioon noin 1,2 miljoonan euron lisäystä ELY-keskusten toimintamenomomentille.

4.2.2 Viranomaisvaikutukset

Esityksellä on viranomaisvaikutuksia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskukseen (jatkossa *kehittämis- ja hallintokeskus*), kuntiin ja hyvinvointialueisiin.

Esityksen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi osoittaa kuntaan jatkossa myös haavoittuvassa asemassa oleva tilapäistä suojelua saava henkilö, esimerkiksi alaikäinen ilman huoltajaa tullut. Tehtävä ei olisi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle uusi, mutta kotoutuslain soveltamisalan mukaisen henkilömäärän kasvun myötä tehtävällä arvioidaan kuitenkin olevan vaikutusta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen työmäärään etenkin ensimmäisenä vuotena, kun tilapäistä suojelua saavat siirtyisivät kotoutuslain soveltamisalan piiriin myös kuntaan osoittamisen ja kotoutuslain mukaisten kustannusten korvaamisen osalta. Kuntaanosoitamismenettely edellyttää kuntapaikoista sopimista kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen välisellä sopimuksella. Kuntaanosoitamismenettelyn ja siihen liittyvän kuulemismenettelyn ei arvioida lisäävän merkittävästi kuntien tai hyvinvointialueiden työmäärää. Kunnille ja hyvinvointialueille kustannuksia korvattaisiin laskennallisena korvauksena tai todellisten kustannusten mukaisesti. Ainakin osa kunnista, joihin tilapäistä suojelua saaneita on muuttanut ja edelleen muuttaa, joutuisi tekemään elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sopimuksen kuntaanosoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä sekä laatimaan kotouttamisohjelman, jotka ovat kunnalle edellytys saada kotoutuslain mukaisia korvauksia.

Esitykseen mukaan valtion korvauksia lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä maksettaisiin jatkossa myös tilapäistä suojelua saavista. Tämä voisi tarkoittaa, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi sopia (jatkossa HE 84/2022 vp mukaan tehdä päätöksiä) kyseisiä henkilöitä koskevien kustannusten korvaamisesta siten kuin 6 luvussa säädetään. Tämä koskee esimerkiksi erityiskustannuskorvauksia, joista edellytetään nykyisin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja kunnan välistä sopimusta (jatkossa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöstä). Myös kehittämis- ja hallintokeskuksen korvausten maksatustehtävissä korvaushakemusten määrä voisi nousta jossain määrin. Työmäärän kasvun vuoksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille sekä kehittämis- ja hallintokeskukselle esitetään määräaikaisia lisäresursseja esitettyjen muutosten myötä. Kun-

nilla ja hyvinvointialueilla olisi vastaavasti jatkossa mahdollisuus hakea näitä erikseen haettavia korvauksia myös tilapäistä suojelua saavista, mutta tehtävä arvioidaan voitavan hoitaa niiden olemassa olevilla resursseilla ja saamallaan laskennallisilla korvauksilla.

Kuntien ja hyvinvointialueiden 4.2.1 luvussa kuvattu lisärahoitus edesauttaisi niitä järjestämään palveluita tilapäistä suojelua saaville ja muille maahanmuuttajille, sillä laskennalliset korvaukset eivät ole ”korvamerkittyjä” tai sidottuja kyseiseen henkilöön.

Tilapäistä suojelua hakeneille on voitu tehdä päätöksiä tilapäisen suojelun myöntämisestä 4.3.2022 lukien. Koska kotikunnan edellyttämä vähintään vuoden mittainen yhtäjaksoinen asuminen täytyisi tilapäistä suojelua saavien kohdalla eri aikoina, siirtyisivät tilapäistä suojelua saavat kuntien ja hyvinvointialueiden palvelujen piiriin vaiheittain. Tähän hallituksen esitykseen tullaan lisäämään kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamista koskeva lakiehdotus, jossa esitetään, että tilapäistä suojelua saava voisi olla vastaanottopalvelujen piirissä kohtuullisen ajan sen jälkeen, kun hänelle on myönnetty kotikunta. Tilapäistä suojelua saavien siirtyminen kuntien ja hyvinvointialueiden palvelujen piiriin voi vaiheittaisesta siirtymisestä huolimatta aiheuttaa palvelujen ruuhkautumista ja kuormittumista, mutta tämä aiheutuu tilapäistä suojelua saavien kotikuntaoikeudesta, ei tästä hallituksen esityksestä, jolla pyritään varmistamaan kuntien kyky järjestää kotikunnan saaneiden tilapäistä suojelua saavien kotoutumislain mukaiset palvelut.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kunnissa voitaisiin jatkossa todennäköisemmin laatia alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia myös tilapäistä suojelua saaville, kun heidän palveluidensa järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaisiin korvauksia. Tämä edistäisi tilapäistä suojelua saavien kotoutumista ja työllistymistä ja ehkäisisi syrjäytymistä. Jo nykyisin alkukartoituksesta maksettava korvaus on mahdollista saada maahanmuuttajalle tehdystä alkukartoituksesta riippumatta siitä, millainen oleskelulupa hänellä on. Sen sijaan muita 8 luvun korvauksia ei makseta kuin erikseen säädetyistä kohderyhmistä. On myös syytä huomata, että mikäli tilapäistä suojelua saava katsotaan asuvan vakinaisesti Suomessa, hän voi saada toimeentulotukea. Kotoutumislain nojalla kunnan on velvollisuus laatia alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma maahanmuuttajalle, joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea. Kotoutumissuunnitelmassa sovittaisiin niistä palveluista, joihin maahanmuuttaja osallistuu. Koska jatkossa voidaan arvioida, että kunnille tulisi velvoitteita edellä kuvatusti laatia alkukartoituksia ja kotoutumissuunnitelmia myös toimeentulotukea saaville tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneille henkilöille, olisi tarkoituksenmukaista maksaa korvausta näille henkilöille järjestettävistä palveluista.

On myös hyvien väestösuhteiden kannalta keskeistä, että kunnat ja hyvinvointialueet saavat korvauksia tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämisestä eikä niiden järjestäminen vähennä kunnan mahdollisuuksia rahoittaa sen muita palveluita. Lakiehdotus voi siten ehkäistä kielteistä vastakkainasettelua kuntien eri väestöryhmien välillä. Sisällyttämällä tilapäistä suojelua saavat erityiskorvausten piiriin mahdollistetaan myös paluumuuttoavustuksen maksaminen niille, jotka tilanteen rauhoituttua ovat halukkaita palaamaan takaisin Ukrainaan.

Tilapäistä suojelua saavista noin kolmasosa on alle 18-vuotiaita ja aikuisista on naisia 75 % (Vastaanoton tilannekuva, Maahanmuuttovirasto 27.6.2022). Toimet, joilla turvataan tilapäistä suojelua saavien mahdollisuuksia saada kotoutumisen tukea, edistävät siten yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja lasten oikeuksia. Maahanmuuttajanaisten työelämään osallistumisen edistäminen on

yksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan kirjatuihin tavoitteista. Tilapäistä suojelua saavien tilanteeseen myönteisesti vaikuttavilla keinoilla kuten laskennallisten ja erityiskustannusten korvausten laajentamisella koskemaan myös tilapäistä suojelua saavia pystytään osaltaan turvaamaan Ukrainasta tulleiden pakolaisten mahdollisuuksia päästä kotoutumista edistävien palveluiden piiriin.

Kesäkuun 2022 loppuun mennessä alaikäisyksiköissä asuu 237 ilman huoltajaa maahan tullutta lasta (Vastaanoton tilannekuva, Maahanmuuttovirasto 27.6.2022). Korvausten maksaminen alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden osalta hyvinvointialueille turvaisi näiden haavoittuvassa asemassa olevien lasten tarvitsemien palveluiden jatkuvuutta ja oikeuksien toteutumista.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot

EU:n jäsenmaat ovat EU:n neuvoston täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti velvollisia antamaan tilapäistä suojelua Venäjän hyökkäyksen seurauksena Ukrainasta pakenemaan joutuneille. EU:n jäsenmaat joutuvat siten määrittelemään Ukrainasta tulevien tilapäistä suojelua saavien aseman suhteessa julkisiin palveluihin. Tämän lakiehdotuksen kiireisen valmisteluaikataulun vuoksi ei ole ollut mahdollisuutta kattavaan vertailuun siitä, millä tavoin eri maat ovat järjestäneet tilapäistä suojelua saavien asumisjärjestelyt, kustannusten korvaamisen ja viranomaisvastuut. Vertailukohtana on alla käytetty Ruotsin tilannetta, jota on kuvattu kuntiin osoittamisen ja kuntien saamien korvausten osalta.

Ruotsissa laki määrää kuntia ottamaan vastaan kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneita henkilöitä, kiintiöpakolaisia sekä alaikäisiä ilman huoltajaa tulleita. Jokaiselle läänille on määritetty, kuinka monta henkilöä alueen pitää vastaanottaa seuraavana vuonna. Lääninhallituksen on sitouduttava sille määriteltyyn kiintiöön ja se on vastuussa siitä, miten lääniin osoitetut tulijat sijoitetaan eri kuntiin. Maahanmuuttovirasto vastaa kuntaa ohjaamisesta. Oleskeluluvan saaneilla on pääsääntöisesti oikeus asettua valitsemaansa paikkaan: joko heidät ohjataan kuntiin Maahanmuuttoviraston kautta tai he valitsevat itse asuinpaikkansa. Vuonna 2020 oleskeluluvan saaneiden vapaata muuttoja kuntiin rajoitettiin siten, että jos oleskeluluvan saanut muuttaa tiettyihin 32:een kuntaan, he eivät ole oikeutettuja kotoutumistukeen ja muiden avustusten saamiseen. Noin 75 prosenttia kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saavista muuttaa itsenäisesti alueille.

Ruotsissa tuli 1.7.2022 voimaan lakimuutos¹, jonka mukaan myös tilapäistä suojelua saavien osalta kunnilla on velvollisuus järjestää asunto ja ottaa vastaan niille määritelty määrä tulijoita. Maahanmuuttovirasto määrittelee vuoropuhelussa kuntien kanssa kunkin kunnan osuuden tilapäisen suojelun tarpeesta olevista Ukrainasta paenneista. Tilapäistä suojelua saavat voivat kuitenkin muuttaa halutesaan itse valitsemaansa kuntaan ja kuntien kiintiöissä huomioidaan kuntiin omaehtoisesti asettuneet tilapäistä suojelua saavat pakolaiset. Tilapäistä suojelua saavien toimeentulo ja palvelut ovat edelleen vastaanottojärjestelmän piirissä eikä heille synny kotikuntaoikeutta. Kunnat saavat valtiolta laskennallista korvausta vastaanottamistaan tilapäistä suojelua saavista.

6 Lausuntopalaute

[Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]

¹ Regeringens proposition 2021/22:250 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki kotoutumisen edistämisestä

2 §. Soveltamisala. Soveltamisalaa koskevassa 2 §:n 2 momentissa säädetään niistä henkilöistä, joihin sovelletaan tämän lain säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja eräitä säännöksiä kustannusten korvaamisesta. Siihen esitetään lisättävän tilapäistä suojelua saavat henkilöt 2 momenttiin uudeksi 5 kohdaksi. Lisäksi saman momentin 4 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos. Muutoksen myötä tilapäistä suojelua saaviin sovellettaisiin kuntiin osoittamista koskevan luvun säännöksiä sekä valtion korvauksia koskevia säännöksiä. Kuntaan osoittamista koskevassa luvussa 5 sekä korvauksia koskevassa luvussa 6 on useita viittauksia lain 2 §:n 2 momenttiin, ja täten laissa on yksilöity mitkä säännökset koskevat myös tilapäistä suojelua saavia jatkossa.

Pykälän muita momenteja ei muutettaisi. Tilapäistä suojelua saavan perheenjäsenen sovellettaisiin 3 momenttia, jossa viitataan 2 momentin henkilöihin.

27 §. Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki. Pykälässä säädetään alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä. Pykälän 1 momentin mukaan heidän hoidonsa, huolenpitoonsa ja kasvatuksensa järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Voimassa olevan kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan vastuu asumisen järjestämisestä esimerkiksi perheryhmäkodissa on kunnalla. Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 84/2022 vp esitetään 28 §:ää muutettavan siten, että järjestämisvastuu perheryhmäkodeista siirtyisi kunnilta hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen.

Pykälän 2 momentin mukaan lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Tuella tarkoitetaan kokonaisvaltaista tukea 18-24 –vuotiaalle nuorelle. Tuen tarkoituksena on auttaa aikuistuvaa nuorta saavuttamaan riittävät valmiudet itsenäisen elämän aloittamiselle. Tuki voitaisiin toteuttaa viranomaisen omana toimintana tai ostettuna palveluntuottajilta. Nuoren saaman tuen laajuuteen ja sisältöön vaikuttaisivat ensisijaisesti nuoren yksilöllinen tuen tarve, arjessa selviämisen taidot sekä psyykinen ja fyysinen terveys. Alkukartoitus olisi tuen suunnittelun pohjana. Yksilöllinen tuki voisi sisältää esimerkiksi sosiaalihuoltolain ja kotoutumislain nojalla tarjottavia palveluita, jotka tukevat nuoren kotoutumista ja itsenäistymistä. Tuki voisi kattaa perhetyöntekijän, sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan työpanoksen. Nuorta tuettaisiin itsenäisessä asumisessa ja häntä ohjattaisiin koulutukseen tai työelämään sekä harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintaan. Lisäksi harjoiteltaisiin virallisten asioiden hoitamista ja nuorille annettaisiin tukea psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä huolehtimiseen. Nuorta tuettaisiin myös elämänhallinnassa, kotoutumisessa, lupa-asioissa ja yhteydenpidossa perheeseen sekä tarvittaessa perheenyhdistämisprosessissa. Koska alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen nuoren sosiaalinen verkosto koostuu pääasiassa samassa tilanteessa olevista nuorista, olisi olennaista tarjota hänelle pysyviä aikuiskontakteja. Tuki voisi sisältää myös taloudellisen tuen. Tuen piirissä olevat nuoret on nykyisellään vapautettu opintolainan nostamisveloitteesta vastaavalla tavalla kuin lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevat nuoret.

Ilman huoltajaa maahan tulleen lapsen tai nuoren tuki järjestetään hyvinvointialueen ja kunnan yleisen palvelujärjestelmän palveluiden piirissä riippuen siitä, millaisiin palveluihin lapsella tai nuorella on tarvetta. Hyvinvointialue järjestäisi lasten ja nuorten sosiaali- ja terveydenhuollot palvelut. Kunta järjestäisi varhaiskasvatuksen, koulutuksen, kulttuuri-, liikunta-, nuoriso- ja vapaa-ajan palvelut. Lisäksi kunta järjestäisi tämän lain 2 luvussa tarkoitetut kotoutumista edistävät palvelut. Myös työllistymistä edistävät palvelut ovat tärkeitä nuorten tukemisessa.

Pykälä koskee ilman huoltajaa olevia lapsia ja nuoria, joille on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua tai jotka ovat otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä. Esitetään, että säännöksen kohderyhmään lisättäisiin myös tilapäistä suojelua saavat alaikäisenä ilman huoltajaa tulleet lapset ja nuoret, jotta heillekin voidaan järjestää pykälässä tarkoitettua asumista ja tukea kuntaan siirtymisen jälkeen. Esitys koskisi tilapäistä suojelua saavia lapsia ja nuoria, jotka ovat saaneet kotikunnan.

43 §. Kuntaan osoittaminen. Ehdotettu pykälä vastaisi voimassa olevan kotoutumislain mukaista kuntaan osoittamista viranomaistehtävien osalta. Ehdotuksella kuitenkin selkeytettäisiin näitä tehtäviä sekä kuntapalkalle osoittamisen pääasiallista kohderyhmää. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osoittaisi henkilön kuntapaikalle kuntaan, jonka kanssa se on tehnyt 41 §:ssä tarkoitetun sopimuksen, Maahanmuuttoviraston esityksestä ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otetun henkilön sekä vastaanottokeskuksen esityksestä muun haavoittuvassa asemassa olevan 2 §:n 2

momentissa tarkoitetun henkilön. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi osoittaa Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen esityksestä kuntapaikalle myös muun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi osoittaa kuntaan myös 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilön. Perheenjäseninä tulevat hakevat perheenyhdistämistä itsenäisesti ulkomailta käsin eikä Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus tee heistä esitystä kuntaansijoittamiseksi. He saattavat kuitenkin tarvita kunnalta esimerkiksi asuntoa tai muita erityisiä palveluita, joiden vuoksi kunnan ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen voi olla tarpeen sopia kunnan kanssa kuntaansoittamisesta. Tämä voisi olla tarpeen esimerkiksi alaikäisen ilman huoltajaa olevan perheenkokoajan perheenjäsenen kuntaan saapumisen ja vastaanoton valmistelussa. Lisäksi ELY-keskus voisi sopia kunnan kanssa kuntaansoittamisesta ilman Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen tekemää esitystä, kun kyse on henkilöstä, jonka ottamisesta Suomeen valtioneuvosto on tehnyt päätöksen ulkomaalaislain 93 §:n perusteella, ja joka ei oleskele vastaanottokeskuksessa Suomeen saavuttuaan, vaan saapuu suoraan kuntaan.

Kuntapaikoille osoitettaisiin siis erityisesti suoraan kuntiin saapuvat kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat luvansaaneet turvapaikanhakijat, jotka eivät pysty siirtymään vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia käyttäen tai niitä ilman, vaan tarvitsevat enemmän tukea ja kunnan järjestämän asunnon. Tällaisia ovat erityisesti alaikäiset, ilman huoltajaa tulleet luvansaaneet turvapaikanhakijat, sairaat, vammaiset, ikääntyneet sekä yksinhuoltajaperheet. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voisi tarvittaessa Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen esityksestä osoittaa kuntaan myös muun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön. Esimerkiksi turvapaikanhakijamäärien kasvaessa huomattavasti, voisi olla tarpeen ohjata myös muiden kuin kiintiöpakolaisten ja haavoittuvassa asemassa olevien luvansaaneiden turvapaikanhakijoiden muuttua alueellisesti viranomaisyhteistyönä.

Esitetty muutos 43 §:ään vastaa valmisteilla olevan hallituksen esityksen eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE xx/2022 vp) vastaavaa säännöstä. Kyseisestä esityksestä on pyydetty lausuntoja 2.5.-10.6.2022, jolloin esitettyjä muutoksia kannatettiin. Kyseinen esitys on tarkoitettu antaa eduskunnalle syyskuussa 2022 ja sen sisältämien lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan 2024 loppupuolella. Tämän hallituksen esityksen yhteydessä muutos esitetään kuitenkin tehtävän jo vuoden 2023 alkupuolella, sillä tilapäistä suojelua saavat esitetään lisättävän kotoutumislain soveltamisalan 2 §:n 2 momenttiin. On todennäköistä, että suuri osa tilapäistä suojelua saaneista haluaa järjestää asumisensa itsenäisesti eikä tarvitse kuntapaikkaa, mutta ei ole tarkoituksenmukaista, että kaikille tavoiteltaisiin kuntapaikkaa ja jokaisesta heistä olisi tehtävä kuntaansoittaminen ja kunnan olisi järjestettävä heille asunto. Sen sijaan haavoittuvassa asemassa oleville kuntaansoittaminen on tarpeen lähtökohtaisesti, esimerkiksi alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden kohdalta.

Esityksen mukaan kuntaansoittaminen koskisi lähtökohtaisesti vain haavoittuvassa asemassa olevia, kuten alaikäisenä ilman huoltajaa tulleita ja muita, jotka tarvitsevat erityistä tukea.

Ehdotetun 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tulisi sopia kuntapaikalle osoittamisesta kunnan kanssa. Kunnan tulisi ennen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemää kuntaan osoittamista kuulla hyvinvointialuetta, jos kuntapaikalle osoitettavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeita. Kuuleminen valintapäätöksenteon yhteydessä olisi tärkeä osa kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden varmistamiseksi, palvelujen yhteensovittamiseksi ja päällekkäisen työn välttämiseksi. Kuntapaikalle osoitettavat, esimerkiksi pakolaiskiintiössä valittavat, ovat usein haavoittuvassa asemassa, ja heillä voi olla sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarpeita, joihin voidaan vastata hyvinvointialueen palveluilla. Kunta ja hyvinvointialue voisivat sopia kuulemiselle käytännöt ja yhteyshenkilöt, joiden välillä kuuleminen tapahtuu. Valintapäätöksen yhteydessä tapahtuva kuulemisen tarkoituksena olisi kunnan ja hyvinvointialueen viranomaisten välinen yhteydenpito, jolla varmistettaisiin yhteistyö ja palveluihin varautuminen. Kuulemisen tarkoitus ei olisi neuvotella kunnan ja hyvinvointialueen välillä kunnalle esitetyn henkilön kuntapaikalle vastaanotosta, vaan tukea kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyötä henkilön vastaanottoon varautumisessa. Kuulemisesta säädetään hallintolaissa.

Erityinen ryhmä, jonka vastaanoton toimeenpanossa hyvinvointialueen kuuleminen olisi tarpeen jo ennen kunnan valintapäätöksen tekemistä, on kiireellistä uudelleensijoitusta tarvitsevat kiintiöpakolaiset. Heidän uudelleensijoittamisensa kiireellisyyteen on usein vakava terveydellinen syy, johon vastaanottavan kunnan ja erityisesti sen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen on pystyttävä vastaamaan kiireelliselläkin aikataululla, jopa heti vastaanottovaiheessa. Kunnan ja hyvinvointialueen olisi tehtävä yhteistyötä jo ennen kuntaan saapumista vastaanotto toimien suunnittelemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Vastaavaa säännöstä esitetään eduskunnassa käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 84/2022 vp, jonka sisältämien lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Ehdotetun 3 momentin mukaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö voisi muuttaa kuntaan myös vastaanottokeskuksen tukitoimia hyväksikäyttäen tai niitä ilman, jos henkilö pitää sitä tarkoituksenmukaisena. Tällöin vastaanottokeskus nykykäytännön mukaisesti tukisi henkilön kuntaan siirtymistä vastaanottolain 3 luvun mukaisilla palveluilla ja tukitoimilla, esimerkiksi antamalla tietoa kuntaan muuttamiseen liittyvistä asioista, kotoutumispalveluista ja –viranomaisista sekä avustamalla asunnon etsimisessä vastaanottokeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueelta. Oleskeluluvan saaneella turvapaikanhakijalla on oikeus valita asuinpaikkansa, ja suurin osa vastaanottokeskuksista kuntaan muuttavista ei muuta kuntapaikoille, vaan järjestää asumisensa itsenäisesti haluamaansa kuntaan. Kaikki itsenäisesti muuttavista eivät koe vastaanottokeskuksen tukitoimia tarkoituksenmukaisiksi. Käytännössä suuri osa luvansaaneista turvapaikanhakijoista on asunut yksityismajoituksessa vastaanottokeskuksen ulkopuolella jo hakemusvaiheessa. Vastaanottokeskus tukisi tarpeen mukaan myös itsenäisesti muuttavia kuntaan siirtymiseen liittyvissä asioissa ja myös asunnon etsimisessä silloin, kun muutto kohdistuu vastaanottokeskuksen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen alueelle.

Kunnan ja hyvinvointialueen tulisi voida varautua järjestämään kotoutumista, toimeentuloa ja hyvinvointia edistäviä palveluita myös muille kuin kuntapaikalle ohjattaville 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille siten kuin kotoutumista edistävissä laissa säädettäisiin.

Pykälällä ei pääosin muutettaisi nykytilaa, vaan selkeytettäisiin viranomaisvastuita ja saatettaisiin lainsäädäntö vastaamaan nykytilaa, jossa vastaanottokeskus neuvontatoimillaan tukee suurinta osaa kuntaan muuttavista oleskeluluvan saavista turvapaikanhakijoista. Kuntapaikoille on nykytilanteessa käytännössä voitu osoittaa kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat luvansaaneet turvapaikanhakijat, joten esitetty kuntapaikojen kohdentaminen ensisijaisesti kiintiöpakolaisille ja muille haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille vähentäisi ylimääräistä työtä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja kunnissa kuntapaikoista neuvottelemisen osalta.

44 §. *Valtion korvaus kunnalle ja hyvinvointialueelle.* Pykälässä säädetään valtion korvauksista kunnille ja HE 84/2022 vp esitetyksi vuoden 2023 alusta alkaen myös hyvinvointialueille. Pykälä sisältää edellytyksiä korvausten saamiselle, ja sen 3 ja 4 momenteissa säädetään aikarajat sille, mistä lähtien korvauksia maksetaan. Voimassa olevan lain mukaisen pykälän 3 momentin mukaan korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään. Hallituksen esityksellä 84/2022 vp esitetään kyseistä momenttia muutettavan siten, että korvausta maksettaisiin siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen tai hyvinvointialueelta palvelujen saamisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Pykälän 4 momentin mukaan jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa maahan tullessaan eikä hän voi oleskeluluvan saatuaan saada kotikuntalain (201/1994) mukaista kotikuntaa, korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa. Tilapäistä suojelua saavien henkilöiden tilanne eroaa esimerkiksi kansainvälistä suojelua saavasta henkilöstä siinä, että kvseessä on tilapäinen, ns. B-oleskelulupa, kun taas kansainvälistä suojelua saava saa pysyvän A-oleskeluluvan, jonka myötä hän saa myös kotikuntaoikeuden. Tilapäistä suojelua saava voi saada kotikunnan, jos hänellä on Suomessa perheenjäsen, jolle on myönnetty kotikunta, tai jos hän saa jatkuvan oleskeluluvan muulla kuin tilapäisen suojelun perusteella tai sitten vuoden 2023 maaliskuun jälkeen, kun vuoden oleskelua koskeva vaatimus täyttyy edellä kappaleessa 2 Nvkvtiä ja sen arviointi kuvastuu. Osa tilapäistä suojelua saavista on voinut tulla Suomeen ilman oleskelulupaa, ja saada tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan täällä ollessaan, mutta ei ole saanut kotikuntaa oleskeluluvan saamisen yhteydessä, vaan saa sen vasta kun on asunut vuoden Suomessa. Tästä johtuen 4 momenttia on täsmennettävä siten, että tilapäistä suojelua saavien henkilöiden osalta korvauksia maksetaan kotikuntamerkinästä alkaen riippumatta siitä, vaikka he olisivat saaneet oleskeluluvan ennen kotikuntamerkintää. Edellä kuvastuu he olisivat vastaanottopalveluiden piirissä kotikuntamerkinän saamiseen saakka ja sen jälkeen siirtäisivät kunnan ja hyvinvointialueen palveluihin pääasiassa, jonka vuoksi silloin kunnan ja hyvinvointialueen tulisi saada korvauksia.

Pykälän muita momentteja ei esitetä muutettavaksi.

[Tähän lisätään 2. lakiehdotus kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta]

8 Lakia alemman asteinen sääntely

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että laki tulee voimaan x.x.20xx.

10 Toimeenpano ja seuranta

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta (HE 84/2022 vp). Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetulla lailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. Tämän johdosta voimassa olevaan kotoutumisen edistämisestä annettuun lakiin on tarpeen tehdä ne muutokset, jotka johtuvat kyseisestä järjestämisvastuun muutoksesta. Muutokset koskisivat erityisesti valtion korvauksia hyvinvointialueelle sekä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestämisvastuuta. Esityksen sisältämien lakiehdotusten esitetään tulevan voimaan 1.1.2023.

Esityksessä 84/2022 vp esitetään muutoksia samoihin kotoutumisen edistämisestä annetun lain säännöksiin (2 ja 43 §) kuin tällä esityksellä. Esitettävät muutokset eivät ole toisistaan riippuvaisia, vaan toisiaan täydentäviä. Tässä esityksessä on otettu lähtökohdaksi HE 84/2022 vp:n lakiehdotuksen sisältämät muotoilut, sillä sen esitetään tulevan voimaan ennen tämän esityksen mukaisen lakiehdotuksen voimaantuloa.

Eduskunnalle on tarkoitus antaa syyskuussa myös hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi (HE xx/2022 vp), jolla esitetään kotoutumislain kokonaisuudistusta. Uuden lain kotoutumisen edistämisestä esitetään kumoavan voimassa olevan saman nimisen lain, johon käsillä olevalla hallituksen esityksellä esitetään tehtävän muutoksia. Kyseisen esityksen 1. lakiehdotuksessa tulee huomioida tässä uudistuksessa esitetyt muutokset tilapäistä suojelua saavien henkilöiden osalta.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

12. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksen kannalta merkityksellisiä perustuslain säännöksiä ovat erityisesti 6, 9 ja 121 §.

12.1 Yhdenvertaisuus

Kotoutumislain tavoitteena on perustuslain 6 §:ssä perusoikeutena turvattun yhdenvertaisuusperiaatteen toteuttaminen. Ihmiset ovat perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa 6 §:n 2 momentin mukaan ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lain yhtenä tarkoituksena on 1 §:n mukaan vahvistaa maahanmuuttajien tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista.

Perustuslakivaliokunta on voimassa olevan kotoutumislain esitystä käsitellessään pitänyt lain soveltamisalan laajentamista ja kotoutumistoimenpiteiden tehostamista merkityksellisenä erilaisten haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajaryhmien kannalta. Perustuslakivaliokunta piti erityisen myönteisenä sitä, että lakiehdotus parantaa puolisoina maahan muuttaneiden naisten mahdollisuuksia kotoutumiseen. Valiokunta kiinnitti huomiota kielen oppimisen tärkeyteen ja siihen, että

maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistäminen vaikuttaa myönteisesti myös perheen lasten kotoutumiseen. Vastaavalla tavalla valiokunta piti perustuslain 6 §:n 3 momentissa ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa suojattujen lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta myönteisinä etenkin kotoutumislakiehdotuksen säännöksiä lain soveltamisesta lapseen (4 §) sekä säännöksiä alaikäisen kotoutumissuunnitelmasta (15 §) ja perheen kotoutumissuunnitelmasta (16 §). (PeVL 42/2010 vp — HE 185/2010 vp, s. 2).

Yhdenvertaisuuteen liittyy myös palveluiden rahoituskysymyksiä. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että kuntien talouteen vaikuttavaa lainsäädäntöä toimeenpantaessa kiinnitetään vakavaa huomiota maan eri osissa olevien kuntien asukkaiden yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän tosiasialisiin mahdolluuksiinsa saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja (ks. PeVL 67/2014 vp ja PeVL 37/2006 vp, s. 2—3).

Esityksessä esitetään kunnille ja hyvinvointialueille korvauksia tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseen, minkä voidaan katsoa edistävän yhdenvertaisuutta.

12.2 Liikkumisvapaus

Maahanmuuttajan kannalta tärkeitä näkökohtia liittyy perustuslain 9 §:n mukaiseen liikkumisvapauteen. Sen mukaan maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa.

Kotoutumislakia koskevan lakiehdotuksen kuntaan ohjaamista koskevilla säännöksillä ei puututa henkilön oikeuteen itse valita tai vaihtaa asuinpaikkaansa. Vastaanottokeskuksessa oleskeluluvan saavalle 2 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle henkilölle voidaan hakea kuntapaikkaa ja tehdä kuntaansoittaminen, mutta hän voi myös halutessaan valita asuinpaikkansa ja järjestää muuttonsa vastaanottokeskuksen tukitoimia hyödyntäen tai itsenäisesti haluamaansa kuntaan. Esityksellä ei siten rajoitettaisi maahanmuuttajien liikkumisvapautta.

12.3 Kunnallinen ja muu alueellinen itsehallinto

Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta itsehallinnosta. Pykälän 2 momentin mukaan kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään korostanut, että kunnille annettavista tehtävistä säädetäessä on huolehdittava kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 41/2002 vp, s. 3/II, PeVL 50/2005 vp, s. 2/I, PeVL 42/2010 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta piti ongelmattomana säätää kunnalle uusia tehtäviä liittyen alkukartoitukseen, kun kunnalle näitä kustannuksia myös korvattiin saman kotoutumislain mukaisesti (PeVL 42/2010, s. 5). Voimassa olevaan kotoutumislakiin sisältyy jo nykyisellään kunnalle säädettyjä velvoitteita järjestää palveluja maahanmuuttajille. Hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevalla lainsäädännöllä (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) sekä laki hyvinvointialueesta (611/2021) on siirretty kunnalta hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevia tehtäviä. Muutoksella on vaikutusta myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisten palveluiden järjestämiseen.

Esityksellä esitetään kunnille ja hyvinvointialueille korvauksia tilapäistä suojelua saavien palveluiden järjestämiseen, minkä voidaan katsoa edistävän kuntien ja hyvinvointialueiden tosiasiallisia edellytyksiä suoriutua velvoitteistaan.

Edellä kerrotun perusteella lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

1.

Laki**Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2011) 2 §:n 2 momentti, 27 ja 43 §, sellaisena
 kuin niistä on 27 § laissa 564/2020, seuraavasti:

2 §*Soveltamisala*

Tämän lain 5 luvun säännöksiä kuntaan osoittamisesta ja 45, 45 a, 46, 47, 47 a, 48 ja 49 §:n säännöksiä kustannusten korvaamisesta sovelletaan henkilöön:

- 1) joka saa ulkomaalaislaissa tarkoitettua kansainvälistä suojelua;
 - 2) jolle on hänen haettuaan kansainvälistä suojelua myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 51, 52 tai 89 §:n perusteella;
 - 3) joka on otettu Suomeen erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain 93 §:n perusteella;
 - 4) jolle on myönnetty jatkuva oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n 2 momentin tai 54 §:n 5 momentin perusteella; ja
 - 5) jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla.
-

27 §*Ilman huoltajaa maassa asuvien lasten ja nuorten tuki*

Ilman huoltajaa olevan lapsen tai nuoren, jolle on myönnetty oleskelulupa hänen haettuaan Suomessa alaikäisenä kansainvälistä suojelua taikka jolle on myönnetty ulkomaalaislain 110 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa ja jolle on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään taikka joka on otettu Suomeen ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä, hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa tai tuetun perhesijoituksen avulla taikka muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä, kunnes hän täyttää 25 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa.

43 §*Kuntaan osoittaminen*

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on Maahanmuuttoviraston esityksestä osoitettava 41 §:ssä tarkoitettulla sopimuksella sovitulle kuntapaikalle ulkomaalaislain 90 §:ssä tarkoitetussa pakolaiskiintiössä Suomeen otettu henkilö tai vastaanottokeskuksen esityksestä muu 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö, joka on

kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettussa haavoittuvassa asemassa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi osoittaa kuntaan Maahanmuuttoviraston tai vastaanottokeskuksen esityksestä myös muun 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun henkilön. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi osoittaa kuntaan myös 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun henkilön.

Ennen kuntaan osoittamista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on sovittava kuntaan osoittamisesta kunnan kanssa. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta ennen kuntaan osoittamista, jos henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tarpeita.

Lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö voi muuttaa vastaanottokeskuksesta kuntaan vastaanottokeskuksen tukitoimia hyväksikäyttäen tai niitä ilman, jos henkilö pitää sitä tarkoituksenmukaisena.

44 §

Valtion korvaus kunnalle tai hyvinvointialueelle

Jos henkilöllä, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, ei ole oleskelulupaa maahan tullessaan eikä hän voi oleskeluluvan saatuaan saada kotikuntalain (201/1994) mukaista kotikuntaa, korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa. Henkilön, jolle on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain 110 §:n nojalla, osalta korvausta maksetaan kuitenkin vasta kun hänelle on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

[Tähän lisätään 2. lakiehdotus kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta]

Helsingissä x.x.2022

Pääministeri Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen